

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ŁÓDZKIE 461

1. Obiekt

61/1 KOŚCIÓŁ par. pw. Św. Idziego

2. Czas powstania

1755-1761 r.

3. Miejscowość

BRZEŹNIO

4. Adres

98-275 Brzeźnio

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo sieradzkie

gmina Brzeźnio

pow. SIERADZ

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo łódzkie

powiat Sieradz

8. Właściciel i jego adres

Diecezja Kaliska

Parafia w Brzeźniu

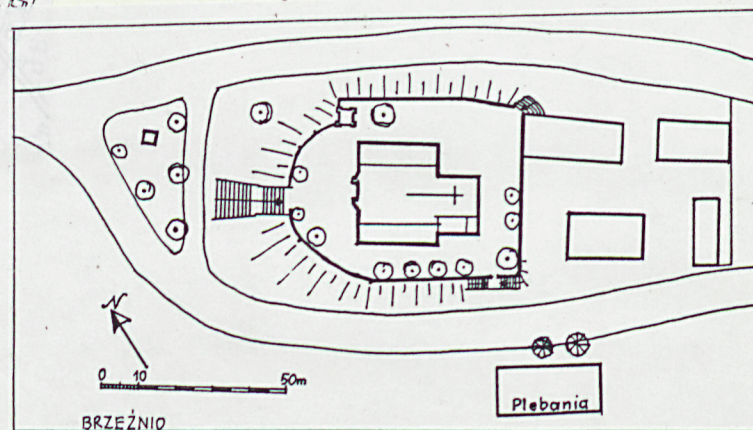
9. Użytkownik i jego adres

Parafia w Brzeźniu

10. Rejestr zabytków

Nr 4/1 data 28.11.1967.

/802/67/

Wieża Brzeźnio leży ok. 12 km na pd. od Sieradza, 2 km na zach. od trasy Sieradz - Wieluń, przy zbiegu kilku lokalnych dróg biegnących ze wsch. na zach. Jest to stara osada rozciągnięta pierwotnie wzdłuż drogi biegnącej ze wsch. na zach. Droga ta w historycznym centrum wsi rozwidła się wrzecionowato obejmując nieznaczne wzniesienie, na którym stoi kościół.

Kościół jest orientowany, z nieznacznym odchyleniem na pd., otoczony jest ceglany tynkowanym ogrodzeniem, wzdłuż którego rosną dość stare wyniosłe drzewa. Wejście główne w zach. części ogrodzenia, przed fasadą ujęte masywnymi filarami. Dwa mniejsze przy wsch. narożnikach ogrodzenia symetrycznie w bocznych odcinkach muru. Przy pn.-zach. narożniku włączona w ogrodzenie murowana wyniosła dzwonnica z poł. XVIII w. Wejście główne poprzedzone szerokim schodami, a nieco dalej na zach. skupowa kapliczka latarniowa z figurą św. Wawrzyńca. Od wsch. w wąskim klinie rozwidlenia drogi kilka wolno stojących budynków ceglanych, w tym dwa parafialne. Po pd. stronie drogi stara plebania z 1. poł. XIX w.

MATERIAŁ. wzniesiony z cegły: korpus nawy głównej i prezbiterium z zakrystią z równo wypalanej, ciemnej i regularnej, w nawach bocznych cegła jaśniejsza, nierówno wypalona. Tynkowany tynkiem wapiennym, opaska cokołowa i zapewne część fasady w tynku cementowym. Konstrukcja fundamentów nieznana. Portale fasady, okno fasady i okna zakrystii z bloków piaskowca.

Sklepienia: W nawie głównej i prezbiterium sklepienia kolebkowe z lunetami na gurtach, za wyjątkiem przeszły empory organowej gdzie sklepienie żaglaste. W zakrystii kolebka z lunetami na gurtach tarczowych i jednym środkowym. W nawach bocznych sklepienia krzyżowe na gurtach. Podest empory organowej o konstrukcji belkowej z podsufitką. W dobudowanym przedsionku zakrystii strop murowany. W lunetach sklepienia żeliwne ażurowe rozety wentylacyjnych otworów.

Wieżba dachowa /wspaniała !!!/ oryginalna, XVIII-wieczna, z drewna modrzewiowego /?/, spod siekiery, ze znakami montażowymi. 2 - poziomowa, bez środkowego podparcia. Masywne, wzmocnione przy końcach, belki wiązarowe zaczopowane w murłatach. Na końcach belek leżą wzdłużnie płatwie stopowe, na których wspierają się grube stolce leżące, co 4. wiązar. Stolce usztywnione w połowie wysokości płatwiami pośrednimi /lub rozporami/, dźwigają płatwie, na których leżą jętki - także w niepełnych wiązarach. Pod jętkami przebiega rozpór związany ze stolcami zastrzałami. Na jętkach leży osiowa płatew stopowa dźwigająca krótki stolec stojący drugiego poziomu więźby. Jest on poprzecznie usztywniony mieczem i zastrzałem przecinającym go w połowie wysokości i biegnącym od dolnej do górnej, krótkiej jętki leżącej na płatwie wieńczącej /nie kalenicowej/. Wzdłużnie usztywniają zastrzały,

W średniowieczu miejscowość należała do klasztoru pp. norbertanek w Imbramowicach w ziemi krakowskiej. W 1683 r. wzmiankowana jako wieś prywatna /villa nobilium/.

Wcześniej kościół, zapewne drewniany wzmiankowany w 1456 r. Obecny kościół w formie jednonawowej świątyni został wzniesiony w latach 1755-1761 /niektóre źródła podają 1754-1757/ z fundacji Kazimierza Błeszyńskiego chorążego sieradzkiego, właściciela tych dóbr, wraz z żoną Teresą ze Strusiów; informacja na epitafium fundatora wiszącym w prezbiterium. Autor budowy nieznany, być może rozpoczął budowę Guido Antoni LONGHI; który odbudował pobliską kolegiatę w Łasku po pożarze w 1749r.

Na początku XX w. dobudowa do nawy gł. bocznych naw, które w elewacjach bocznych powtórzyły artykulację nawy gł. Odmienności stylistyczne widoczne w opracowaniu fasadowych partii naw bocznych, a także przeciwległych ścian półszczytowych. Dobudowano także przedsionek zakrystii. Ponadto w fasadzie wprowadzono nowy portal gł. i wzbogacono duże okno wyżej. Całe wnętrze pokryto polichromią ornamentально-architektoniczną ze scenami figuralnymi na sklepieniu. Dzieła tego dokonał w 1907 r. A. Przewalski.

<p>14. Kubatura</p> <p>do gzymsu wieńczącego poszczególnych naw i zakrystii ok. 8.080 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. ok. 400 m² kościół ok. 20 m² zakrystia</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>sakralne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Po 1945 r. było wymieniane pokrycie dachowe na blachę cynkową lub ocynkowaną, ale nie wiadomo dokładnie w którym roku.</p> <p>W latach 1980-81 była restaurowana polichromia wnętrza pod kierunkiem mgr St. Englerta, ale nie jest znany jej przebieg oraz technika. W każdym razie warstwa malarska daje się dość łatwo powierzchniowo ścierać.</p>	<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólnie dobry. Mury nawy głównej i prezbiterium w dobrym stanie. Czołowe ściany naw bocznych odspaja- ją się nieznacznie od fasady. Spękania w bocznych ścianach naw bocznych obejmujące głównie nadproża okien, ale także dość szerokie pęknięcia pionowe od gzymsu przez nadproże do cokołu w zach. przeszle na- wy pd. Podobne nieco we wsch. przeszle nawy pn. Mały ubytek tynku fasady nawypn. Sporadyczne ubytki w gzymsie fasady. Więźba dachowa zaatakowana przez drewnojady, głównie belki wiązarowe, pozostałe elementy raczej w dobrym stanie. Pokrycie dachowe w dobrym stanie. Także stolarka i podłogi.</p>		
	<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Wskazane zaimpregnowanie zaatakowanych przez owady partii więźby.</p> <p>Należy wykonać fachową inwentaryzację pomiarową i konserwatorską więźby dachowej, unikatowej w skali budownictwa XVIII-wiecznego.</p>		

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Kronika parafii przechowywana na plebani, niedostępna w trakcie inwentaryzacji /ks. proboszcz był w szpitalu/.

22. Biblioteka

- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, T.I, Warszawa 1880, s. 413,

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Zdjęcia z okresu międzywojennego w Instytucie Sztuki PAN w Warszawie.

24. Uwagi różne Por. kartę dzwonnicy.

Należy założyć kartę dla plebani.

Wieżba dachowe jest bardzo wartościowym przykładem ciesielstwa i konstrukcji XVIII wieku.

25. Opracował

tekst mgr Karol Guttmejer, październik 1992.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki plan w/g pomiaru Cz.Doria-Dernałowicz i B.Koła-
kowski ZAP PW, 1930 r. imię, nazwisko, data, podpis opr. autor,

zdjęcia fotogr. K. Guttmejer, X.1992.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

wkładka nr 1. c.d. opisu,
wkładka nr 2. sytuacja, plan, zdjęcia
wkładka nr 3, 4, 5, 6, zdjęcia i spis zdjęć,

1. Miejscowość BRZEŹNIO woj. sieradzkie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół p.w. św. Idziego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. opisu, zdjęcia
---	---	---

/cd. opisu: materiał/

wzdłużne rygle. Nad masywnymi krokwiemi leżą w pewnym odstępie drugie krokwie - nasuwnice schodzące się w kalenicy z właściwymi krokwiemi i połączone z nimi krótkimi pionowymi mieczami.

Nad prezbiterium więźba podobna, o rzadszym rozstawie wiązarów, bez wzdłużnego usztywnienia osiowego w drugim poziomie.

Sygnaturka o konstrukcji słupowej późniejsza /pocz. XX w.?, spod siekiery, słupy cieńsze wcięte w krokwie 1. 2. 3. wiązara głównej więźby, stoją na belkach leżących na jętkach i rozporach głównej więźby podpartych wtórnie skośnymi słupami.

Połączenie dachowe odeskowane, pokryte blachą ocynkowaną lub cynkową.
Nad nawami bocznymi więźba niedostępny, zapewne krokwiowo-stolcowa.

Podłogi. W nawie głównej posadzka lastrikowa/?/ pokryta deskami. W nawach bocznych i przedsionku zakrystii betonowe płytki barwione czarne i szare w skośną szachownicę z czerwoną bordiurą. W prezbiterium barwne lastriko w dekoracyjne kwietne wzory czarne, czerwone i szare. Podobne lastriko w zakrystii. Na emporze organowej podłoga z desek.

Schody. Na emporę organową i dalej na poddasze w grubości muru kręcone drewniane drabiniaste schody z osiowym sześciobocznym słupem. Na ambone jednobiegowe w filarze tęczowym murowane, wylane betonem. Przed fasadą i do zakrystii z granitowych czerwonych bloków.

STOLARKA. Drzwi główne dwuskrzydłowe, do naw jednoskrzydłowe, z blachy stalowej wzmocnione pasami stalowymi na zawiasach czopowych, zamek główny z zasuwą pionową skrzynkowy, dekoracyjne klamki - pocz. XX w. Do zakrystii w przedsionku stare drzwi deskowe ze szpungą na jaskółczy ogon, obite od zewnątrz nieregularnymi arkuszami blachy, na zawiasach pasowych, ze starym zamkiem skrzynkowym i gałką, zapewne oryginalne drzwi do zakrystii przeniesione po dobudowaniu przedsionka. Pozostałe drzwi: na ambone, z zakrystii, na emporę jedno- i dwuskrzydłowe ramowo-płykinowe /XX w./.

Okna w korpusie głównym o stalowych ramiakach z drobnymi podziałkami szczeblinowymi /pocz. XX w./. W przedsionku zakrystii nowe okna ościeżnicowe w starej ościeżnicy, dwudzielne, na zawiasach hakowych kątowych, z zakrętką i dwoma krótkimi zasuwkami. Okucia wtórnie użyte lub dobre naśladownictwo starych.

PLAN. Kościół w typie trójnawowej, trójprzęsłowej bazyliki /pierwotnie tylko jedna nawa główna/, z węższyż, dwuprzęsłowym prostokątnym prezbiterium, wyodrębnionym uskokową arkadą tęczową. Z pd. boku prezbiterium przylega prostokątna dwuprzęsłowa zakrystia z dobudowanym od wsch. małym przedsionkiem.

BRYŁA zwarta. Najwyższa nawa główna przykryta dachem dwuspadowym zamknięta jest od zach. fasadą, po bokach nawy boczne o dość spłaszczonym dachu pulpitowym. Nieco niższe od nawy gł. prezbiterium przykryte jest dachem dwuspadowym. Zakrystia dość stromym dachem pulpitowym, a dobudowany do jej wsch. boku niższy przedsionek płaskim

Wkładkę założył: mgr K. Guttmejer, X.1992
(imię, nazwisko, data)

/cd. opisu na drugiej stronie/

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Z.d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

dachem pulpitowym poprzecznym w stosunku do zakrystii. Przy wsch. końcu nawy gł. na dachu ośmioboczna niska sygnaturka zwieńczona ażurowym latarniowym hełmem baniastym. Kościół nie ma krypt.

Elewacje opracowane bogato. Fasada 3-osiowa z szeroką osią środkową lekko wyryzalitowaną łukiem odcinkowym, z artykulacją pilastrów w porządku wielkim. Pilastry te stoją na podwójnych cokołach, mają kapitele zbliżone do tokańskich, ale bogatsze, dźwigają pełne gierowane belkowanie o plastycznym gzymsem, w części środkowej dodatkowo przechodzącym w segmentowy naczółek. W przęśle środkowym w płytkiej miętko wykrojonej niszy skromny portal o łuku odcinkowym. Nad nim duże okno o łuku prawie pełnym w bogatym uszakowatym obramieniu od dołu zamkniętym odcinkowym łamanym gzymsem, u góry wolutowo-ornamentalnym zamknięciem. W bocznych osiach w płytkich wydłużonych pionowych płycinach w górnej części małe wykrojone okienka. Nad belkowaniem wyniosły szczyt opięty faliście wygiętymi lizenami zwielokrotnionymi po zewnętrznych bokach, dźwigającymi gierowane belkowanie o unikatowym wybrzuszonym architrawie, Gzyms naczółka przerwany, z postumentem na krzyż. Między lizenami płytka, miętko wykrojona nisza o łuku koszowym, szczyt z boków ujęty małymi wolutami, Boczne partie fasady przypadające na nawy boczne z niskim narożnym pilastrem tokańskim, z falistym uskokowym gzymsem wieńczącym w formie spływu. Z małym prostokątnym uszakowatym portalem wejścia i wysoką chemisferycznie zamkniętą wnęką w profilowanej opasce.

Elewacje boczne analogiczne. Korpus nawowy opięty parzystymi pilastrami zbliżonymi do tokańskich, dźwigającymi odcinki belkowania, którego gzyms obiega cały korpus. Naroża prezbiterium ujęte szerokimi pojedynczymi pilastrami. Okna tak w korpusie nawowym jak i w prezbiterium w płaskich obramieniach wypiętrzonych nad łukiem otworu i zamkniętym odcinkowym gzymsem. We wsch. ścianie prezbiterium w niszy o wykrojonym łuku rzeźba św. Floriana, nad nią małe wykrojowe okienko. Nad prezbiterium wyniosły szczyt o falistym, łamanym gzymsem, ze spływami, z płytką niszą.

Zakrystia o prostej lizenowej artykulacji, jedynie dobudowany przedsionek z eklektyczną ścianką mieszczącą wejście.

WNĘTRZE opracowane bogato, przy czym zwraca uwagę chęć podporządkowania stylistycznego bocznych naw barokowej koncepcji kościoła. Nawa główna o artykulacji parzystych zdwojonych z jednej strony pilastrami o bogatych kapiтелях zbliżonych do tokańskich. Dźwigają one pełne gierowane belkowanie. Między pilastrami szerokie arkady między nawowe, ujęte profilowaną archiwoltą. Nad belkowaniem w głębokich niszach okna. Przeszło empory wydzielone maszyną arkadą, w połowie jej wysokości zawieszona empora organowa o falistym wybrzuszeniu. Prezbiterium wydzielone mocniejszą arkadą tęczową ma artykulację ze zdwojonych pilastrów analogicznych jak w nawie głównej. Nad gzymsem w ścianach bocznych - okna.

Nawy boczne o artykulacji z parzystych lizen z poprawnymi bazami przechodzącymi płynnie w gurdy sklepienne. Wnętrze w całości pokryte polichromią ornamentalno-architektoniczną ze scenami figuralnymi w malowanych ramach na sklepieniu nawy. Forma polichromii historyzująca.

Z wystroju zasługują na uwagę ołtarze: główny i w nawach bocznych /historyzujące/ oraz marmurowe /czarny dębnik/ epitafium fundatora w prezbiterium na ścianie pn.

Instalacje: elektryczna; ogrzewanie: piec na ropę z nadmuchem.

1. Miejscowość

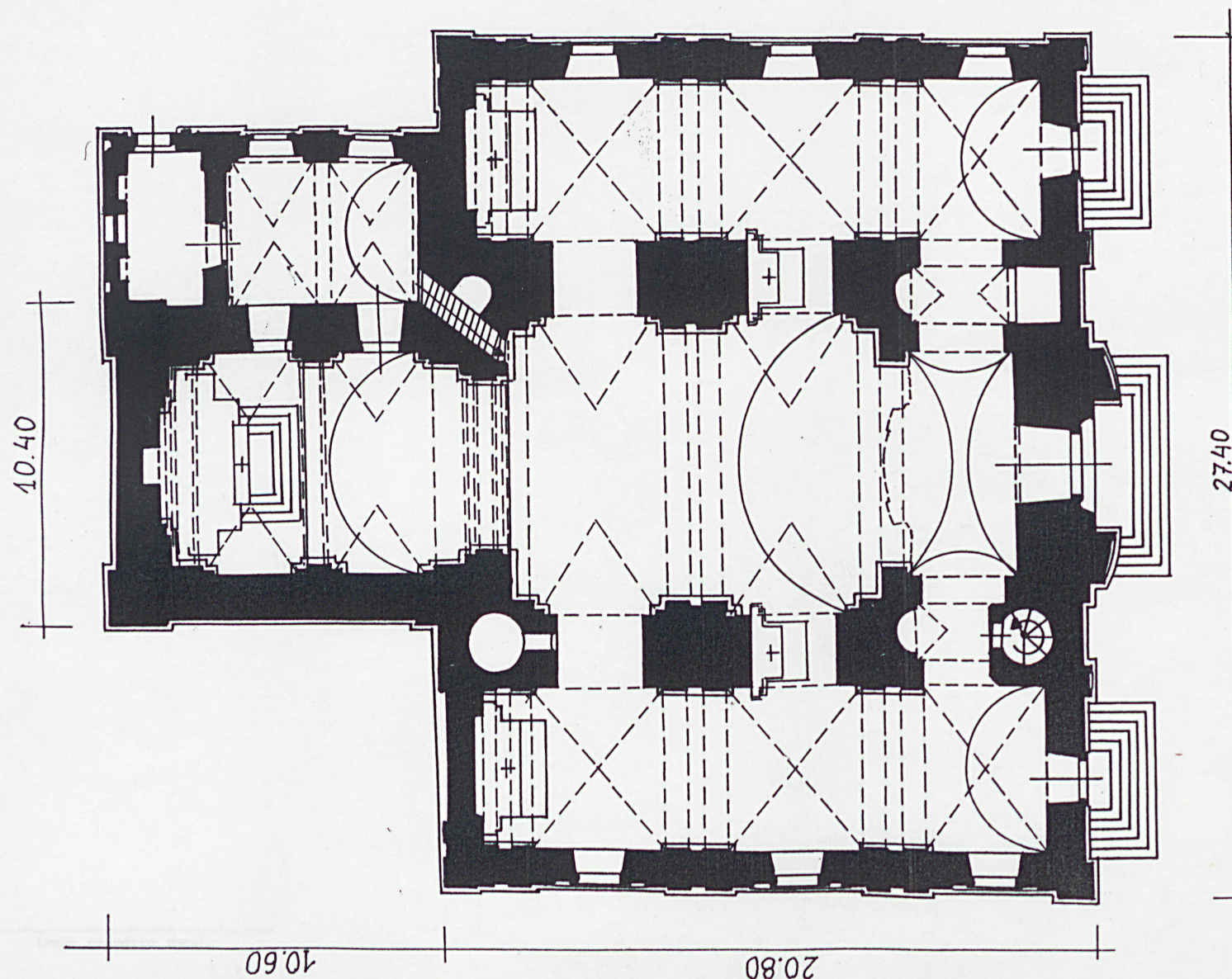
BRZEŹNIO
woj. sieradzkie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

kościół par.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

plan i zdjęcia,

K. Guttmejer,
X.1992.

Wkładkę założył: .....

Miejsce przechowywania neg:

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, t

0 1 5 10m

h. do gzymsu nawy gł. 14.60

BRZEŹNIO kościół św. Idziego na podst. pom. ZAP z 1930.
opracował Karol Guttmejer X.1992.

2.

3

4.

5

6.

7.

1. Miejscowość BRZEŹNIO woj. sieradzkie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub ma zdjęcia,
---	--	--

8

9

10

11

Wkładkę założył: K. Guttmejer, X.1992.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....
Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

12

zór ODZ 1978 r.

13

14

15

16

17

18

1. Miejscowość BRZEŹNIO woj. sieradzkie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału) zdjęcia,
---	--	--

19.

20.

21.

23.

22.

Wkładkę założył: K. Guttmejer, X.1992.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....
Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

0Z 1978 r.

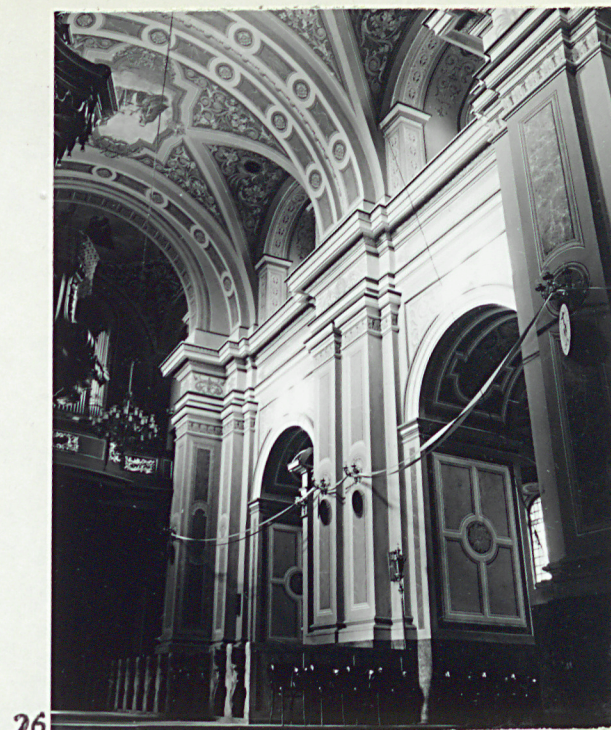

24

25

26

27

28

29

1. Miejscowość BRZEŹNIO WOJ. SIERADZKIE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału) zdjęcia,
---	--	--

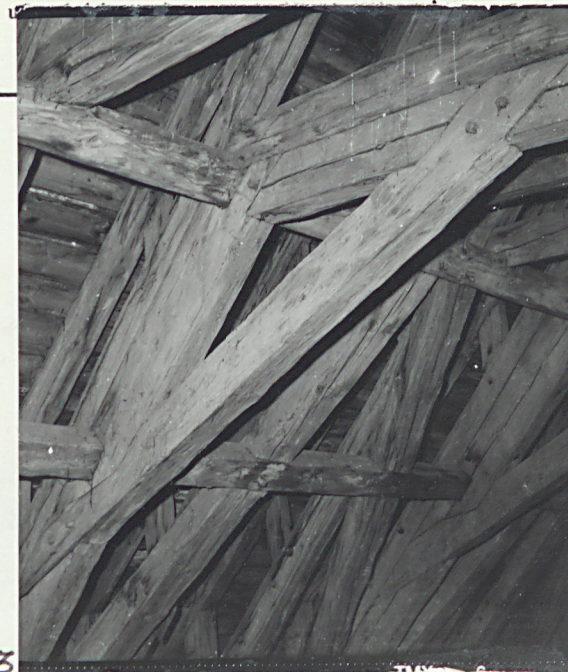
30.

31

32.

33.

34.

Wkładkę założył: K. Guttmeier, X. 1992.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

1978 r.

35.

37.

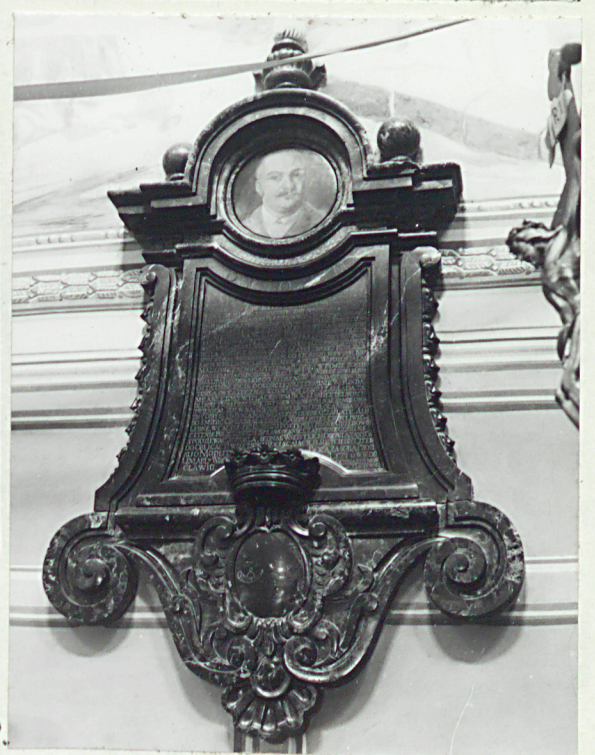
39.

36.

38.

40.

1. Miejscowość BRZEŹNIO woj. sieradzkie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) spis zdjęć,
<ol style="list-style-type: none"> 1. Widok ogólny od pn.-wsch. 2. Fasada, elewacja zach. 3. Środkowa część fasady. 4. Górna część fasady. 5. Boczna, dobudowana część fasady, nawy pd. 6. Szczyt fasady. 7. Wejście gł. do kościoła. 8. Styk środkowej części fasady /przy nawie gł./ i bocznej, widoczne pionowe pęknięcia w miejscu dobudowania nawy bocznej. 9. Kapitel i belkowanie głównej części fasady. 10. Belkowanie i naczółek szczytu fasady. 11. Wykrojowe okienko w bocznym przęśle ~~nawy~~ głównej części fasady. 12. Widok kościoła od pn.-wsch. 13. Pd. elewacja nawy bocznej. 14. Widok na zakrystię i prezbiterium od pd. 15. Prezbiterium od pn. wsch. 16. Wsch. ściana prezbiterium. 17. Wykrojowa nisza i okienko we wsch. ścianie prezbiterium. 18. Sygnaturka nad wsch. częścią nawy gł. 19. Kapitele pilastrów i belkowanie nawy gł. 20. Pilastry i belkowanie nawy pd. 21. Wnętrze nawy pd., widok ku wsch. 22. Pn.-zach. narożnik wewnątrz nawy pd., widoczny fragment pierwotnej zewnętrznej dekoracji ramowej nawy gł. 23. Sklepienie zakrystii. 24. Widok ogólny wnętrza nawy gł. w kierunku prezbiterium. 25. Sklepienie nawy gł. 26. Boczna ściana nawy gł. wewnątrz. 		<ol style="list-style-type: none"> 27. Kapitel i belkowanie nawy gł. przy emporze organowej. 28. Wykrojowa nisza i także okno w bocznej ścianie nad emporą organową. 29. Wykrojowa nisza wewnątrz małego pomieszczenia przy w emporze organowej. 30. Wieżba dachowa - widok na połąć pn. 31. Wieżba, widok wzdłuż pn. połąci. 32. Wieżba, widok wzdłuż pd. połąci. 33. Węzeł stolca leżącego, zastrzału, rozpora, jętki oraz wzdłużnych rygli. 34. Przejście z nawy pd. do nawy gł., pod emporą organową: pierwsza arkada o łuku pełnym, druga wykrojowa. 35. Wieżba dachowa, wzdłużne usztywnienie w 2. poziomie wzdłuż osi kalenicy. 36. Wieżba, widok na 2. poziom. 37. Fragment wieżby w prezbiterium, węzeł przy arkadzie tęczowej. 38. Pd. połąć wieżby nad prezbiterium. 39. XVIII-wieczne drzwi wejściowe do zakrystii. 40. Marmurowe epitafium fundatora, Kazimierza Bleszyńskiego na pn. ścianie prezbiterium.

Wkładkę założył: K. Guttmejer, X. 1992.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....